

Oproštajno obraćanje Visokoga predstavnika Zastupničkom domu PS BiH

Gospodine predsjedatelju, dopustite mi da Vam prvo zahvalim što ste mi omogućili da se danas obratim Parlamentu. Ja sam na ovome mjestu izložio i moje prioritete prvoga dana po dolasku ovdje, prije skoro četiri godine. Prema tome, smatram adekvatnim i ovo obraćanje danas, posljednjeg punog dana moga mandata u Bosni i Hercegovini.

U tome prvom obraćanju 27. svibnja 2002. godine, definirao sam svoj zadatak da radim s vama na realizaciji dva ključna prioriteta. Prvi, da ovu zemlju dovedemo nepovratno na put ka državnosti, i drugo, da BiH dovedemo na put ka članstvu u euroatlantskoj obitelji.

Danas, vjerujem da možemo reći da smo, zajedno, u značajnoj mjeri ispunili taj cilj.

Put je bio težak. Morali smo se kretati brzo. Ja ne žalim zbog toga. Morali smo se kretati brzo prije nego se kapije Europe zatvore i BiH ostane po strani kao crna rupa Balkana.

Malo je ljudi te 2002. godine vjerovalo da ćemo uspjeti.

Malo je ljudi vjerovalo da 10 godina nakon najgoreg rata u Europi u drugoj polovici 20. stoljeća ona razorena BiH može sada biti ova BiH koja je na putu u Europu.

Malo je ljudi vjerovalo da možemo uspješno ujediniti dvije podozrive entitetske vojske u jednu koherentnu vojnu silu na državnoj razini.

Ili da ćemo uvođenjem PDV-a imati jedinstven sustav neizravnoga oporezivanja do prvog siječnja ove godine.

Ili jedinstvenu obavještajnu službu na državnoj razini.

Ili potpuno operativnu Državnu agenciju za istrage i zaštitu, kao i Državnu graničnu službu.

Ili učinkovito Vijeće ministara s premijerom čija funkcija nije utemeljena na rotaciji.

Ili jedinstvenu carinsku službu.

Ili jedinstveno pravosuđe koje radi sukladno jednome državnome zakonu.

Ili ponovo ujedinjenu gradsku upravu Mostara.

Ili temelj za jedinstvenu državnu strukturu za fragmentirani i razjedinjeni policijski sustav u BiH.

Ili da će BiH za tako kratko vrijeme otvoriti pregovore koji će voditi ka potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s EU.

Ili da ćemo započeti proces koji vodi ka liberalizaciji viznoga režima za građane BiH.

Ili da će, nakon 10 godina tijekom kojih nisu isporučili ni jednoga ratnoga zločinca u Haag, Banja Luka i Beograd u prošloj godini isporučiti 11 Karadžićevih sljedbenika Međunarodnom kaznenome sudu.

Jedino mi je žao što i sami Karadžić i Mladić nisu među njima. Bez obzira na sve ostale uspjehe, ovo je neuspjeh. Međutim, posao neće biti završen sve dok se dvojica primarnih kreatora bosanskohercegovačkog bola i velikih ratnih zločina ne suoče s pravdom u Haagu.

Ipak, u posljednje četiri godine načinjeni su ogromni pomaci.

Odajem priznanje ovome Parlamentu i rukovodstvu vladâ u BiH na učinjenom poslu.

Međutim, on nije završen.

Uspjeli smo stvoriti široke okvirne strukture moderne europske države s temeljnim institucijama koje upravljaju visoko decentraliziranom zemljom. Sljedeći zadatak je učiniti ove institucije funkcionalnim i izvršiti reformu Ustava kako bi bolje služio građanima BiH.

Faza mirovne stabilizacije BiH sada se približava kraju, a počela je druga faza, odnosno dugačko putovanje BiH prema europskoj državnosti.

Era Daytonu bliži se kraju, a počinje era Bruxellesu.

A to također ima posljedice za angažman međunarodne zajednice u ovoj zemlji.

U prvom govoru u svibnju 2002. godine, rekao sam da je jedan od mojih zadataka da ostavim sebe bez posla – te da će se uspjeh ili neuspjeh mjeriti na temelju toga koliko je BiH daleko od trenutka kada joj ne treba Visoki predstavnik.

Sada je taj trenutak jasno vidljiv pred nama.

OHR je sada upola manji u odnosu na vrijeme kada sam ja došao. Mi iz OHR-a sve više i više vama u ruke predajemo odgovornost za reforme.

U sljedećim mjesecima trebalo bi doći do ubrzanja ovog procesa. Pod rukovodstvom mog nasljednika Christiana Schwarz-Schillinga, uvjeren sam da će se to i dogoditi.

U svome prvom obraćanju, definirao sam još dva ključna prioriteta. Pravda i posao.

Možda su ovo trebali biti prioriteti i ranije. Jer pravda i posao predstavljaju temelje prosperitetne i moderne demokratske zemlje.

Ali tijekom protekle četiri godine uspjeli smo reformirati

pravosudni sustav, uspostaviti jedno Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće na razini BiH neovisno o političkim utjecajima, te uspostaviti jedan opsežan zakonski okvir za učinkovita tužiteljstva i sudove.

Utemeljili smo nove kaznene zakone koji su postali općeprihvaćen i djelotvoran faktor u pravnome životu BiH.

Formirali smo Sud BiH koji je pokazao da je dovoljno snažan uhvatiti se u koštac s organiziranim kriminalom i suditi čak i najmoćnijim pojedincima u zemlji.

A tu je i Odjel za ratne zločine, koji je u stanju procesuirati u Bosni i Hercegovini predmete protiv osoba koje su počinile najžasnije zločine protiv građana BiH.

Ali ne možete izgraditi pravosudni sustav preko noći, tako da ja dijelim razočarenje Bosanaca i Hercegovaca koji vide da su kriminalci još uvijek isuviše jaki dok je vladavina prava još uvijek preslaba.

Zbog toga je toliko značajno da smo konačno uspjeli uspostaviti okvir za jedinstvenu, suvremenu, profesionalnu policijsku službu sukladno europskim standardima.

Tijekom sljedećih mjeseci formirat će se nove policijske snage u BiH, kao rezultat rada Direkcije za reformu policije koja je prošloga tjedna održala prvi sastanak. Rad ove Direkcije mogao bi biti najveći prioritet u 2006. godini. Ne samo zato što ljudi zahtijevaju vladavinu prava, a ne vladavinu kriminalaca, već zato što je provedba reforme policije ključni preduvjet za članstvo u Europskoj uniji.

Počeli smo također uvoditi više standarde u bosanskohercegovačkoj politici.

Tijekom protekle tri i pol godine utvrdili smo načelo da nitko, niti jedan pojedinac, nije iznad zakona, bez obzira na to koliko moćan taj pojedinac bio, ili kako važan položaj imao

u zajednici.

U sferi javnog života zajedno smo poduzeli odlučne mjere kako bismo eliminirali potpuno neprihvatljivu mrežu pravne zaštite, kojom su se neki političari okružili. Ukinuli smo nediskriminacijske zakone o imunitetu koji su tako često i očigledno zloupotrebljavani. Ograničili smo mogućnost za šokantnu zloupotrebu zakona o pomilovanju. Počeli smo utvrđivati standarde odgovornosti za dužnosnike na ministarskim dužnostima. Jednako tako, pokušali smo u političkoj praksi u BiH čvrsto utemeljiti načelo da svaka osoba na visokoj političkoj funkciji treba odstupiti s položaja kako ne bi degradirala funkciju koju obnaša.

Moj drugi prioritet bila su radna mjesta.

Na samome početku sam rekao da ne možemo stvoriti radna mjesta ili smanjiti stopu nezaposlenosti preko noći.

Ali ono što možemo jeste postaviti temelje za taj proces u budućnosti: reformom ekonomije, kako bismo umjesto uništavanja radnih mjesta i odvrćanja ulagača počeli otvarati nova radna mjesta i privlačiti biznis, unutar BiH ali i izvana.

I to se već počelo događati.

Bosna i Hercegovina i dalje je u relativno ranoj fazi vrlo teške ekonomske tranzicije. Iste one tranzicije kroz koju prolaze i vaši susjedi, i koju su zemlje Srednje i Istočne Europe, nove članice Europske unije, već prošle.

Ali počeli smo graditi jedinstven ekonomski prostor i postupno smo uklonili, korak po korak, zamršenu mrežu propisa i birokracije koji su ovu zemlju svrstali u red onih u kojima je najteže baviti se biznisom, u cijelome svijetu.

Prije dvije godine situacija je bila takva da je trebalo više od stotinu dana da se registrira poduzeće u Bosni i Hercegovini, što je predstavljalo najduže razdoblje čekanja u

cijeloj regiji. To razdoblje čekanja na registraciju već je prepolovljeno, a do travnja se očekuje da bi moglo biti smanjeno na manje od deset dana, čime bi proces registracije poduzeća u BiH postao najbrži na Zapadnom Balkanu.

Osim toga, ovog mjeseca PDV je zamijenio porez na promet u cijeloj zemlji, što je dovelo do porasta stope javnih prihoda, smanjena je mogućnost utaje poreza i osiguran solidan temelj za razvitak sustava javnih financija i biznisa u ovoj zemlji, uključujući i tako potrebna radna mjesta.

A sada budimo iskreni.

Većina građana BiH još uvijek ne može osjetiti ova ekonomska poboljšanja u svojim životima. Stopa nezaposlenosti još uvijek je previsoka i previše je mladih, nadarenih ljudi koji i dalje žele napustiti zemlju.

Ali bosanskohercegovačko gospodarstvo sada konačno raste, usprkos masovnom trendu smanjenja međunarodne pomoći tijekom proteklih nekoliko godina, zbog čega su mnogi predviđali potpuni bankrot zemlje i negativan preokret u procesu koji je doveo do postupnog poboljšanja životnog standarda.

Pa, taj se pad nije dogodio.

Dogodilo se suprotno.

BiH ima najnižu stopu inflacije na zapadnom Balkanu i ekonomiju koja je jedna od najbrže rastućih ekonomija: stopa rasta je iznosila 5,6% za prošlu godinu. Strana izravna ulaganja su se gotovo utrostručila od 2001.godine. Izvoz je godišnje rastao za 25% i nastaviti će rasti. Industrijska proizvodnja – nakon opadanja u 2001.godini – doživjela je preokret i sada raste po stopi od 20%.

Potrebno je shvatiti da je sve ovo još uvijek nedostatno.

Preustroj poduzeća treba i dalje biti glavni prioritet uključujući striktnu primjenu procedura stečaja i likvidacije,

u protivnome stupanj rasta neće biti održiv.

Ali teren je pripremljen za stvarna i opipljiva poboljšanja životnog standarda. Duga krivulja ekonomskog opadanja u BiH je zaustavljena i započeo je dugi, polagani, teški uspon ka europskom prosperitetu.

Ipak, situacija će biti promijenjena na bolje samo kada obični građani počnu osjećati sve učinke. Zbog toga ekonomska reforma i dalje mora biti prioritet.

Toliko o proteklom vremenu.

A što je s budućnošću?

Pa, na mome nasljedniku Christianu Schwarz-Schillingu će ostati da o tome razgovara s vama. I znam da ima namjeru ovo pažljivo razmotriti s vama prije nego postavi svoje ciljeve. Smatram da je to i mudro i pametno.

Ipak, nadam se da ćete mi dozvoliti, sada kada odlazim, da napravim jedan kratak pogled u budućnost.

Posljednji put kada sam vam se obratio u srpnju prošle godine, opisao sam viziju Bosne i Hercegovine: postupno prenošenje odgovornosti na domaće institucije; proces provjere od strane domaćih institucija; vremenski raspored za smanjenje prisustva međunarodne zajednice, te tranzicija OHR-a na misiju koju će predvoditi Posebni predstavnik Europske unije.

OHR je imao velike ovlasti u uklanjanju nekooperativnih dužnosnika i nametanju zakona.

Neki od vas smatraju da su ove ovlasti bile prevelike te da su se suviše dugo primjenjivale.

Ali većina građana smatra da su ove ovlasti bile prijeko potrebne u neposrednom poslijeratnom razdoblju, kada je jedan dužnosnik u stambenim tijelima, koji je vršio opstrukciju, mogao spriječiti izbjeglice da se vrate u Srebrenicu, ili kada

se redovito pokazivalo kako ključni dužnosnici u vlasti štite ratne zločince.

Ali BiH se sada nalazi na putu ka euroatlantskim integracijama.

Vrijeme je da se raščisti s prošlošću te da se za nama ostave nametanja koja su bila potrebna kako bi se osigurao napredak.

Ali ukoliko želimo da se to dogodi, onda vi ovdje u Parlamentu morate pokazati spremnost preuzeti odgovornost za nastavak vođenja BiH naprijed.

Ovaj proces preuzimanja odgovornosti može biti bolan na svim stranama.

Vi, i da, vrlo često i mi u međunarodnoj zajednici, smo se navikli očekivati da OHR riješi probleme ukoliko se ne može postići konsenzus: i zaista 'mehanizam' nametanja od strane Visokog predstavnika su često sve strane usvajale kao automatsku poziciju. Bosanskohercegovački političari slobodno iznose argumente za jednu stranu, bez ulaganja bilo kakvih napora ka postizanju konsenzusa, znajući sa sigurnošću da će na kraju Visoki predstavnik priteći u pomoć.

Ovako je izgledala situacija u prošlosti.

Ali takva se situacija ne može nastaviti u budućnosti.

Ukoliko vi – kao i mi iz međunarodne zajednice – ne možemo napraviti ovu promjenu, onda BiH ne može stići u Europu. Jednostavno je tako.

A ta promjena sigurno mora doći u onome što će svakako biti jedan od najvećih izazova za vas, kako ove godine tako i poslije: ustavna reforma.

Cilj je jednostavan. Učiniti Bosnu i Hercegovinu funkcionalnom, ekonomičnom državom koja je u službi svojih građana, sukladno zahtjevima Europske unije.

Morate smanjiti troškove tijela vlasti, koji osiromašuju građane i ugrožavaju ekonomiju.

Ustavne promjene, o kojima se sada mnogo govori, nisu cilj same po sebi. One su sredstvo da se stvori država koja usluge svojim građanima stavlja prije plaća svojih političara.

Nijedna zemlja koja na tijela vlasti troši 70% prihoda od poreza svojih građana, a samo 30% na građane, ne može biti uspješna.

Kada sam stigao u BiH 2002.godine, rekao sam da se ova zemlja našla pred raskrižjem na putu.

Hoće li BiH krenuti putem natrag ka podjeli i nestabilnosti?

Ili će krenuti drugim putem – putem reforme – koji je vodio ka drukčijoj budućnosti, budućnosti u okviru Europe?

Vi ste izabrali put koji vodi u Europu.

To je težak posao.

Ali isto tako i ispravan posao.

Ali do toga odredišta nećete doći kroz vrata Visokog predstavnika. Te se odluke ne mogu donijeti u mome uredu. One se moraju donijeti ovdje u ovom Parlamentu i u susjednom Vijeću ministara.

Posao koji se mora uraditi bit će ogroman.

Litva je morala usvojiti 300 zakona da bi ušla u Europsku uniju. I vi ćete morati učiniti najmanje toliko. I ne možete sebi priuštiti gubitak vremena. Vrata Europe neće zauvijek biti otvorena.

Bit će vam potrebno Vijeće ministara koje koncentrira svoje napore na europske zadatke, a ne na prepirke oko entitetskih i etničkih pitanja.

Bit će vam potreban Parlament čiji predstavnici međusobno surađuju, koji je spreman raditi prekovremeno – u bilo koje vrijeme, tijekom vikenda, tijekom noći, praznika, ukoliko je potrebno – da bi završio svoje zadatke.

Bit će vam potrebne vladajuće strukture i oporba koji će biti u stanju pronaći zajedničku platformu za europska pitanja. Niti jedna zemlja nikada nije ušla u Europu bez ove zajedničke platforme pozicije i oporbe.

Morat ćete razvijati snažnije civilno društvo. I to je nešto što međunarodna zajednica ne može učiniti umjesto vas. Jako civilno društvo je ključni uvjet za Europu.

Još jedna vrlo teška promjena mora se dogoditi u Bosni i Hercegovini, prije nego što ova zemlja okonča svoje putovanje ka Europi.

Potrebna je promjena, ne institucija nego mentaliteta, a mentalitet je uvijek najteže promijeniti.

Bosna i Hercegovina mora naučiti da se u Europi individualna prava štite individualno, ne kolektivno. Prema europskome principu svakoga građanina definira njegova individualnost, a ne etnička pripadnost. Oni su prvenstveno građani, a tek onda Bošnjaci, Hrvati i Srbi – a ne obratno.

I još nešto za kraj.

Morate dopustiti mlađoj generaciji lidera da dođe do izražaja i preuzme vodstvo. Sadašnja generacija je pvela Bosnu i Hercegovinu putem ka Europi ali, da budem iskren, nisam siguran da ratna generacija Bosne i Hercegovine može voditi ovu zemlju kroz proces koji završava članstvom u EU. Bosanskohercegovačka politika treba nove i mlađe ljude, i nadam se će se ti ljudi početi pojavljivati na sljedećim izborima.

I to je moje pitanje za sve vas. Koliko je među vama, u ovoj

prostoriji, ili u vašim strankama, ili možda netko tko se još uvijek ne bavi politikom a prati ovaj TV prijenos, onih koji su spremni učiniti što god je potrebno, prihvatiti bilo koji rizik i upustiti se u bilo koju bitku kako bi pomogli da se za ovu zemlju osigura stabilna, prosperitetna europska budućnost do koje sada treba doći?

Budućnost u kojoj se vaše razlike opet ne samo toleriraju, nego slave kao izvor zajedničkog bogatstva ove zemlje.

U kojoj skoro paradoksalna bosanskohercegovačka tradicija jedinstva kroz različitosti ponovno povezuje narode BiH.

Koliko je među vama onih koji imaju viziju o izgradnji takve budućnosti i hrabrosti da ovu zemlju vode ka tom cilju? Dopustite mi da kažem zašto sam vam postavio ovo pitanje.

Zato što je vaša budućnost sada u vašim rukama, ne u mojim niti u rukama mog nasljednika.

Kako ćete stići do ovog cilja i koliko dugo će vam trebati da do njega stignete zavisi od vas.

Što se mene osobno tiče, odlazim iz Bosne i Hercegovine s uvjerenjem da ćete do njega stići.

Da će jednoga dana, u ne tako dalekoj budućnosti, ova izuzetna i prekrasna zemlja s ogromnim bogatstvom koje čine njezini talentirani ljudi, prirodni resursi, kultura i tradicija, biti vraćena na mjesto koje joj s pravom pripada i postati potpuno integrirani dio Europe koji će se smatrati jednim od europskih malih dragulja.

Također sam uvjeren da Bosna i Hercegovina nikada više neće biti ostavljena bez pomoći i potpore svojih prijatelja u svijetu. Briselska era, nakon daytonske, je era u kojoj će međunarodna zajednica podržati vaše napore na priključenju Europskoj uniji i NATO-u.

Ja vam sa svoje strane želim zahvaliti.

Za pomoć koju ste mi pružili.

Za strpljenje koje ste imali za moje pogreške.

Za ljubaznost i dobrodošlicu koju ste pružili meni i mojoj supruzi.

Supruga i ja u Bosni i Hercegovini ostavljamo dio svog srca.

Zato ćemo se vratiti da posjetimo stara mjesta. Doći ćemo ne kao međunarodni predstavnici, nego kao turisti i prijatelji da se priključimo sve većem broju Europljana koji dolaze da se dive ovoj zemlji i njezinim ljepotama, gostoprimstvu i dobrodošlici koju pruža.

Ne mogu zamisliti svoj svakodnevni život bez onoga dijela koji je ne samo u protekle četiri godine nego tijekom proteklih četrnaest godina, bio povezan s Bosnom i Hercegovinom.

Bila je jedna od najvećih privilegija u mom životu raditi s vama, te upoznati i crpiti inspiraciju od ljudi u ovoj zemlji.